

BKF_ZOZJ v PS 2022

Význam odvětví pojišťovnictví a pojistný trh

doc. Ing. Eva Vávrová, Ph.D.

Pojišřovnictví

- Je odvětví tržní ekonomiky, které zajišřuje prostřednictvím přenosu rizik z ekonomických subjektů na pojišřovací instituce stabilizaci vývoje ekonomiky,
- je odvětvím finančních služeb, jež poskytuje občanům, podnikatelům a jiným subjektům.

Zahrnuje: komerční pojišřovny (včetně jejich klientů)

zajišřovny

distributory pojišřění a zajišřění (pojišřovny a zprostředkovatele) a samostatné likvidátory

profesní asociace a komory

dohled v pojišřovnictví

Pojištění

Definice: Pojištění je nástroj finanční eliminace negativních důsledků nahodilosti.

Z právního hlediska pojištění představuje závazkový právní vztah, v němž mají účastníci rovné postavení.

Pojištění stabilizuje ekonomickou situaci podnikatelských subjektů v případě realizace negativní nahodilé události, u jednotlivců či rodin stabilizuje jejich životní úroveň.

Je založeno na tvorbě, rozdělení a použití peněžních prostředků.

Jde o finanční službu, kdy je nabízen produkt = pojistná ochrana (poněkud abstraktní = kupující platí službu, o níž neví, zda se v budoucnu realizuje).

Základní terminologie:

Nahodilá skutečnost

- skutečnost, která je možná a u které není jisté, zda v době trvání soukromého pojištění vůbec nastane, nebo není známa doba jejího vzniku

Škodná událost

- skutečnost, ze které vznikla újma/škoda a která by mohla být důvodem vzniku práva na pojistné plnění

Pojistná událost

- nahodilá skutečnost blíže označená v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpisu, na který se pojistná smlouva odvolává, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění

Pojistné riziko

- představuje míru pravděpodobnosti vzniku pojistné události vyvolané pojistným nebezpečím

Předmětem pojištění je pouze **čisté riziko** náhodného charakteru, nikoli spekulativní riziko

- a) Pojistné riziko s absolutní nahodilostí (např. požár)
- b) Pojistné riziko s relativní nahodilostí (např. úmrtí)

Pojistná smlouva

- je dvoustranný právní úkon, na jehož základě vzniká a trvá smluvní pojištění. Je to smlouva o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné

Nedílnou součástí pojistné smlouvy jsou:

- a) Všeobecné pojistné podmínky (VPP)** – obsahují standardní znění ujednání a podmínek pojistného vztahu, specifikují práva a povinnosti jak pojistitele, tak pojištěného nebo pojistníka
- b) Smluvní ujednání** – dále upřesňují podmínky pojistného vztahu, mohou rozšiřovat nebo omezovat rozsah výluk uvedených ve VPP, případně obsahovat další ujednání

Pojistka

- je písemné potvrzení o uzavření pojistné smlouvy

Pojistitel

- je PO, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost, tj. komerční pojišťovna

Pojistník

- je FO nebo PO, která uzavřela pojistnou smlouvu s pojistitelem a platí pojistné

Pojištěný

- je osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za újmu/škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se pojištění vztahuje
- má právo na pojistné plnění bez ohledu na to, zda pojištění sjednal sám nebo jiná osoba

Oprávněná osoba

- je osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění

Obmyšlený

- je osoba určená pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného

Pojistná doba

- je doba, na kterou bylo soukromé pojištění sjednáno

Pojistné období

- je časové období dohodnuté v pojistné smlouvě, za které se platí pojistné

Pojistné

- je úplata za soukromé pojištění (cena za poskytnutou pojistnou ochranu)
  - a) **běžné pojistné** – pojistné stanovené za pojistné období
  - b) **jednorázové pojistné** – pojistné stanovené na celou dobu, na kterou bylo soukromé pojištění sjednáno

Pojistné plnění

- náhrada od pojistitele v souladu s pojistnou smlouvou a pojistnými podmínkami v případě, že dojde k pojistné události (v podobě náhrady újmy/škody nebo v podobě výplaty pojistné částky)

Časová cena

- cena, kterou měla věc bezprostředně před pojistnou událostí; stanoví se z nové ceny věci, přičemž se přihlíží ke stupni opotřebení nebo jiného znehodnocení, anebo k zhodnocení věci, k němuž došlo její opravou, modernizací nebo jiným způsobem

Nová cena

- cena, za kterou lze v daném místě a v daném čase věc znovu pořídit jako věc stejnou nebo novou, stejného druhu a účelu

Pojistná částka (není exaktně vymezena)

- je v pojistné smlouvě dohodnuté nejvyšší plnění z pojistné události
- je využívána jako základna pro výpočet pojistného.

Pojistná hodnota

- nejvyšší možná majetková újma, která může v důsledku pojistné události nastat

Přepojištění

- vzniká, když pojistná částka je vyšší než pojistná hodnota pojištěného majetku

Podpojištění

- vzniká, když pojistná částka v době pojistné události je nižší než pojistná hodnota

Pojistný trh

Pojistný trh je místem, kde se střetává nabídka a poptávka po **pojistných produktech** (= finanční službě pojištění, po pojistné ochraně).

Subjekty, které se nacházejí na pojistném trhu, jsou:

- Na straně **nabídky** – pojistitelé, zajistitelé a distributoři pojištění a zajištění (tzn. i zprostředkovatelé)
- Na straně **poptávky** – fyzické osoby, právnické osoby a sdružení (kdokoli, kdo má potřebu se pojistit pro krytí určitého rizika).

Cenou za pojistnou ochranu je **pojistné**.

Pojistný trh jako součást finančních trhů

Pro zařazení pojistného trhu do systému finančních trhů je důležité členění z hlediska jednotlivých segmentů na:

- **Peněžní trh** – trh s úvěry, půjčkami a cennými papíry s dobou splatnosti do 1 roku
- **Kapitálový trh** – trh s úvěry, půjčkami a cennými papíry s dobou splatnosti nad 1 rok
- **Devizový trh** – trh s cizími měnami a s finančními instrumenty v cizích měnách
- **Komoditní trh** – trh s cennými kovy a jinými komoditami
- **Pojistný trh** – trh pojištění a zajištění

Faktory ovlivňující pojistný trh

1. Vnější faktory

- Vývoj a objem hrubého domácího produktu
- Vývoj inflace
- Vývoj nezaměstnanosti
- Počet obyvatel (věková struktura, střední délka života)
- Příjmy obyvatelstva
- Objem výdajů domácností a jejich struktura
- Situace v ostatních segmentech finančních trhů

2. Vnitřní faktory

- Pojišťovací a zajišťovací činnost, jiné činnosti (distribuce)
- Zájem o pojištění vytvářený pojistníky/pojištěnými
- Chápání významu pojištění ze strany klientů
- Regulace a dohled nad pojistným trhem
- Činnost asociací, komor

Členění pojistného trhu

Dle kritéria předmětu činnosti komerční pojišťovny se pojistný trh dělí na dva segmenty:

1. Věcný pojistný trh
2. Investiční pojistný trh

ad 1. **Věcný pojistný trh**

Předmětem podnikání na věcném pojistném trhu je:

- pojišťovací činnost
- zajišťovací činnost
- zábranná činnost
- distribuce pojištění a zajištění
(zprostředkovatelská činnost)
- činnosti související s pojištěním, které slouží k podpoře a rozvoji pojištnictví, rozšiřování a zkvalitňování pojišťovacích služeb

ad 2. **Investiční pojistný trh**

Probíhá zde investování dočasně volných peněžních prostředků v podobě technických rezerv na finančním trhu.

Technické rezervy

- se tvoří v komerčních pojišťovnách z přijatého pojistného
- užívají se na výplatu pojistných plnění, ke krytí vlastních nákladů a zisku
- jsou vytvářeny zvlášť v odvětví neživotních pojištění a zvlášť v odvětví životních pojištění

Skladba finančního umístění byla před novelizací uvedena přímo v zákoně č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. Komerční pojišťovna musí dodržovat pro investování prostředků technických rezerv určité zásady.

ad 2. **Investiční pojistný trh**

Způsob investování technických rezerv
komerčních pojišťoven se odvíjí od
investičních pravidel:

1. Zásada bezpečnosti
2. Zásada rentability
3. Zásada likvidity
4. Zásada diverzifikace

ad 2. **Investiční pojištný trh**

Komerční pojišťovny mohou investovat zejména do:

- dluhopisů vydaných členským státem nebo centrální bankou
- pokladničních poukázek
- půjček, úvěrů a jiných pohledávek
- směnek
- nemovitostí
- hypotečních zástavních listů
- akcií
- vkladů u bank
- předmětů a děl umělecké a kulturní hodnoty
- půjček pojištěným

Legislativní rámec pojistného trhu

- vytváří základní prostředí pro subjekty, které na něm působí
- ovlivňuje strukturu nabídky a poptávky, definuje práva a povinnosti subjektů pojistného trhu

Každá země má své zákony upravující poj. odvětví a druhy pojištění, regulaci subjektů pojistného trhu, dohled v pojišťovnictví.

Dohled nad pojistným trhem

Většinou vykonává stát prostřednictvím některého ze svých orgánů nebo úřadů (např. ministerstvo financí nebo samostatný úřad).

Mezi základní činnosti dohledu patří:

- a) Povolovací činnost
- b) Kontrolní činnost
- c) Legislativní činnost
- d) Ostatní činnosti

Ukazatele úrovně pojistného trhu

- na jejich základě se hodnotí vývoj pojistného trhu
- umožňují popsat rozsah trhu, jeho úroveň i význam
- slouží obecně k hodnocení účinnosti použitých zdrojů a vynaložených prostředků
- s jejich pomocí lze sestavit statistické řady popisující vývoj na pojistném trhu

Základní ukazatele úrovně pojistného trhu

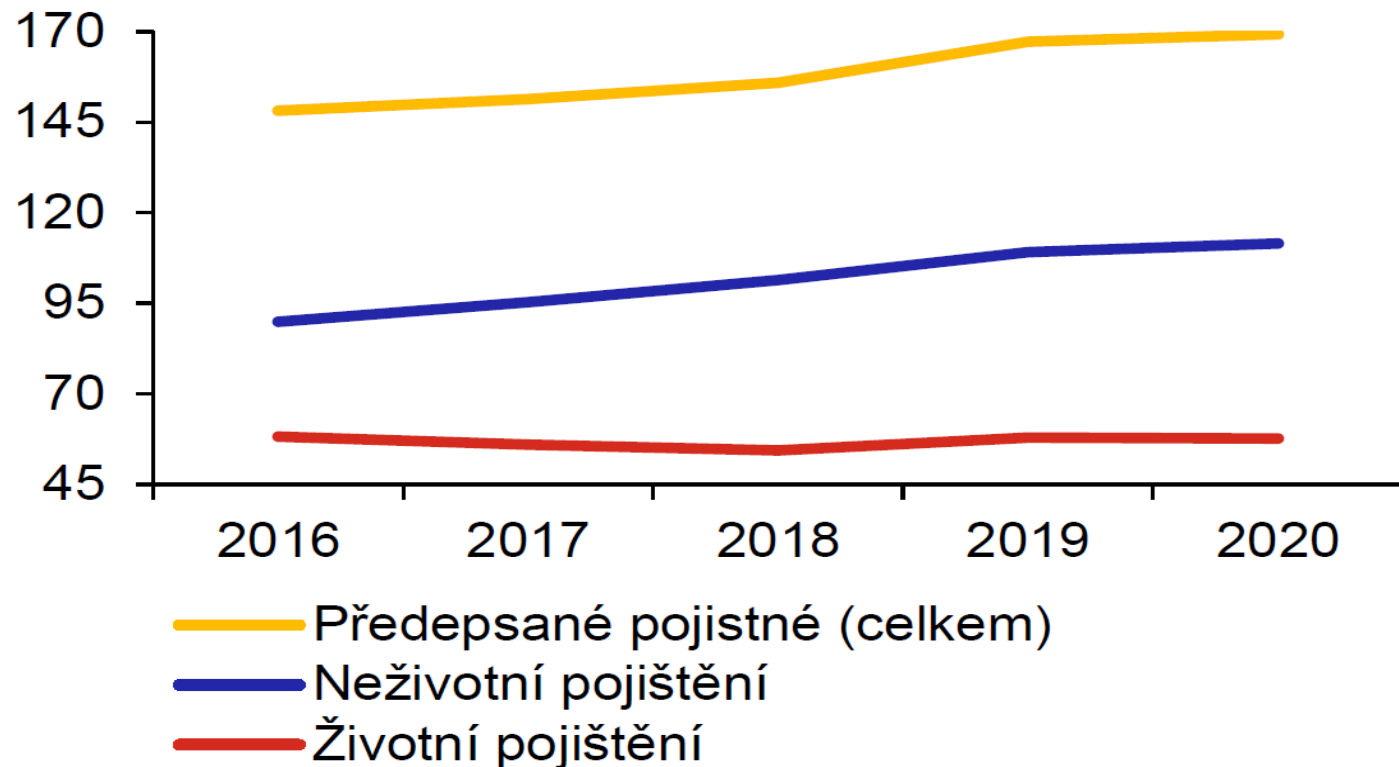
- Předepsané pojistné
- Pojistné plnění
- Škodovost
- Pojištěnost (propojištěnost)
- Koncentrace pojistného trhu

Doplňkové ukazatele

- Počet komerčních pojišťoven
- Počet zaměstnanců v pojišťovnictví
- Průměrné pojistné na 1 obyvatele
- Počet uzavřených pojistných smluv
- Průměrné pojistné na jednu pojistnou smlouvu
- Počet vyřízených pojistných událostí
- Průměrné pojistné plnění na jednu pojistnou událost

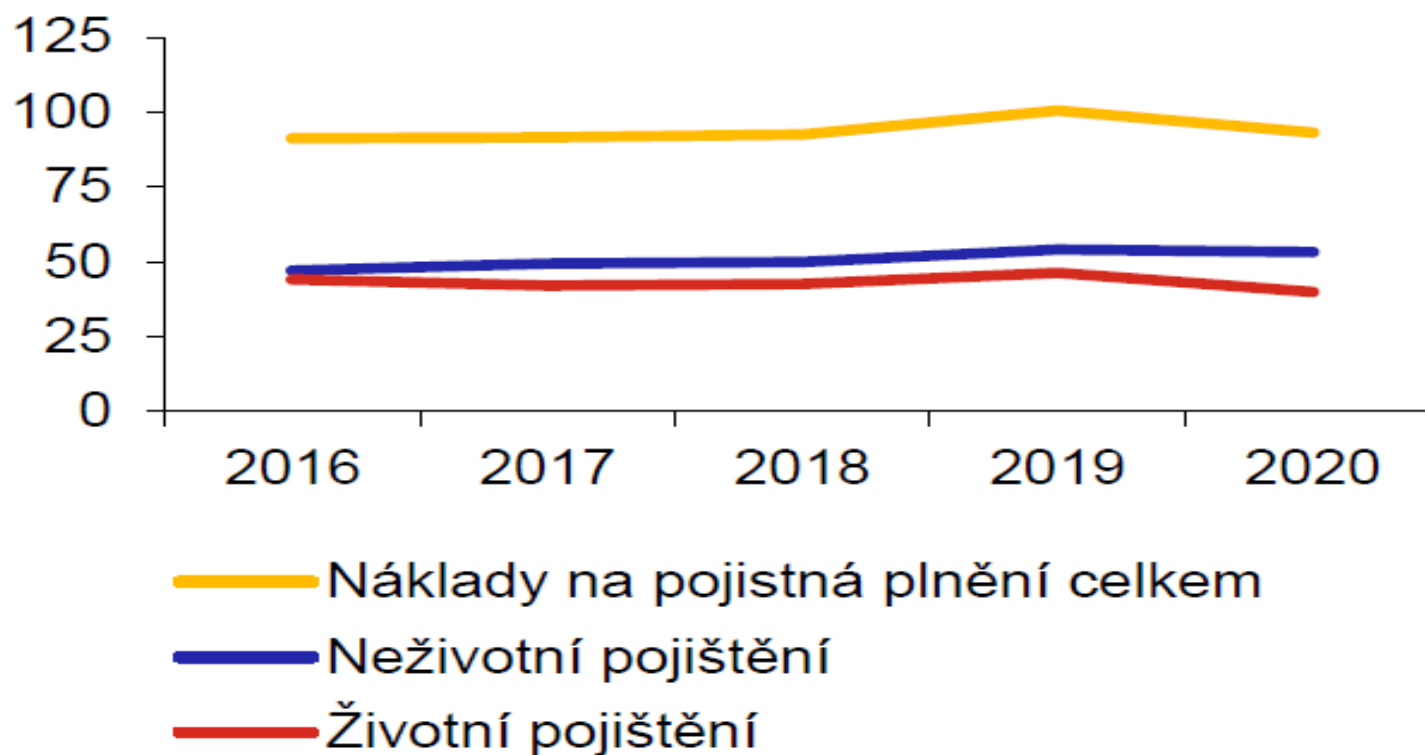
Předepsané pojistné

Graf B.13 Hrubé předepsané pojistné
(v mld. Kč)

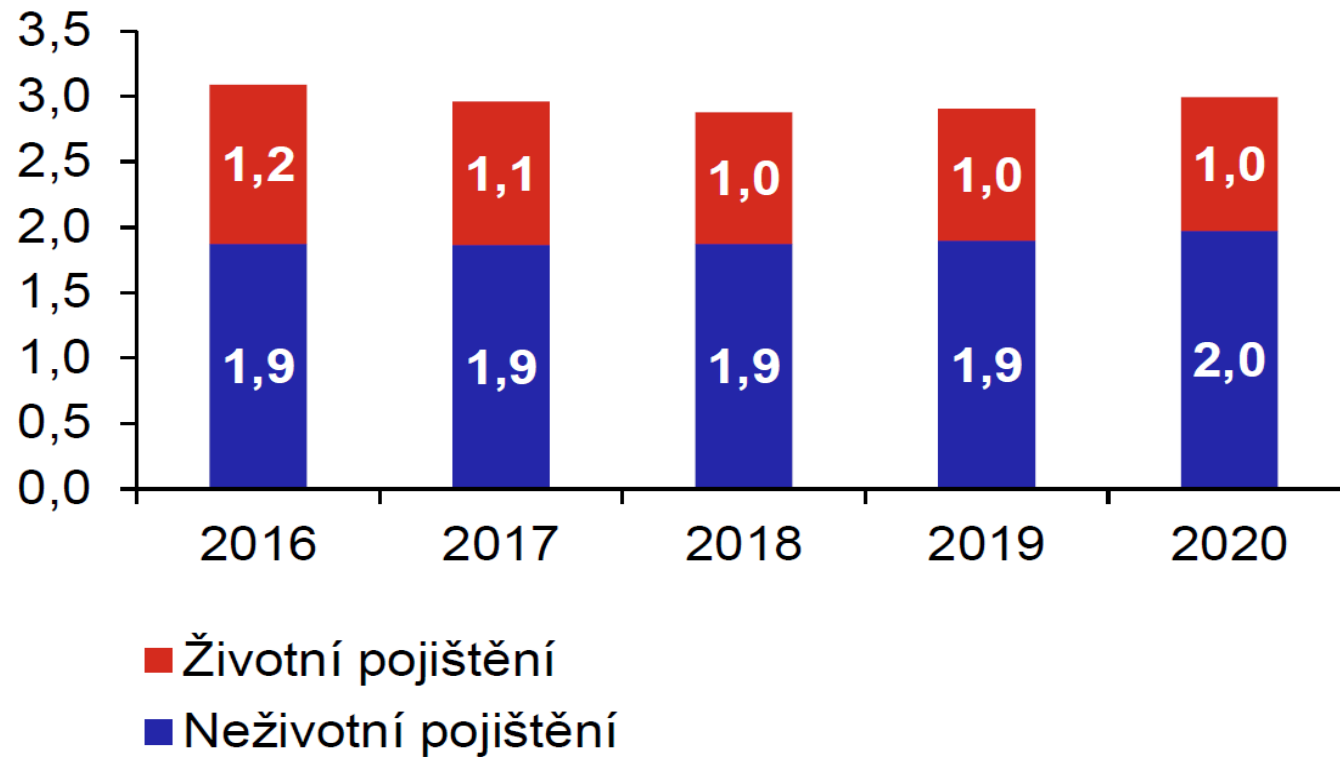
Pojistné plnění

Graf B.17 Hrubá výše nákladů na pojistná plnění
(v mld. Kč)

Pojištění

Graf B.14 Podíl předepsaného pojistného na HDP
(v %)

Pojištěnost v 2015-2017

CELKOVÁ PROPOJIŠTĚNOST V ČR

(v mld. Kč)

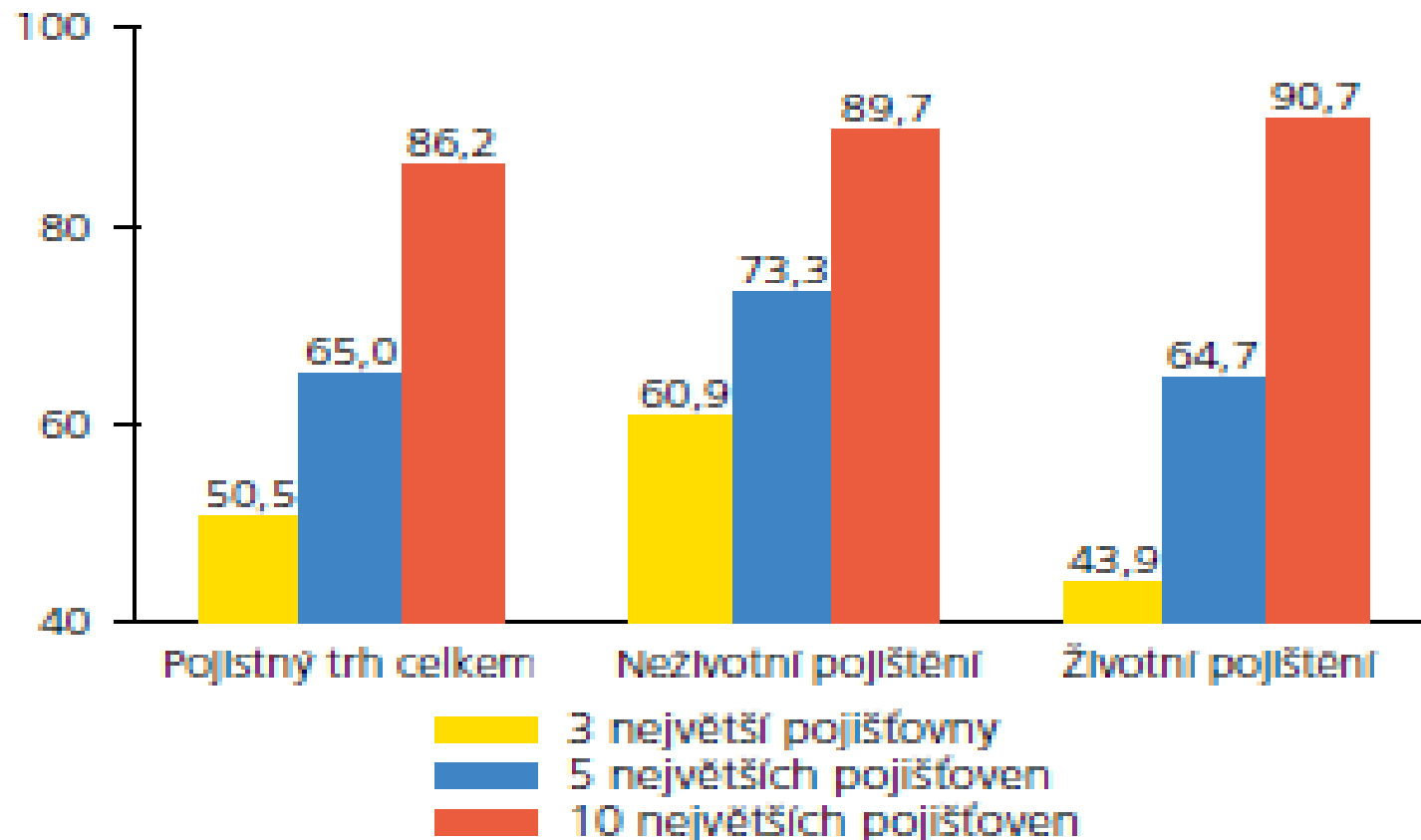
	2015	2016	2017	Změna 2017/2016 (v %)
Předepsané pojistné	152,0	148,2	151,4	+2,1
HDP (v běžných cenách)	4 595,8	4 773,2	5 055,0	+5,9
		v %		
Předepsané pojistné/HDP	3,3	3,1	3,0	x

Koncentrace pojistného trhu

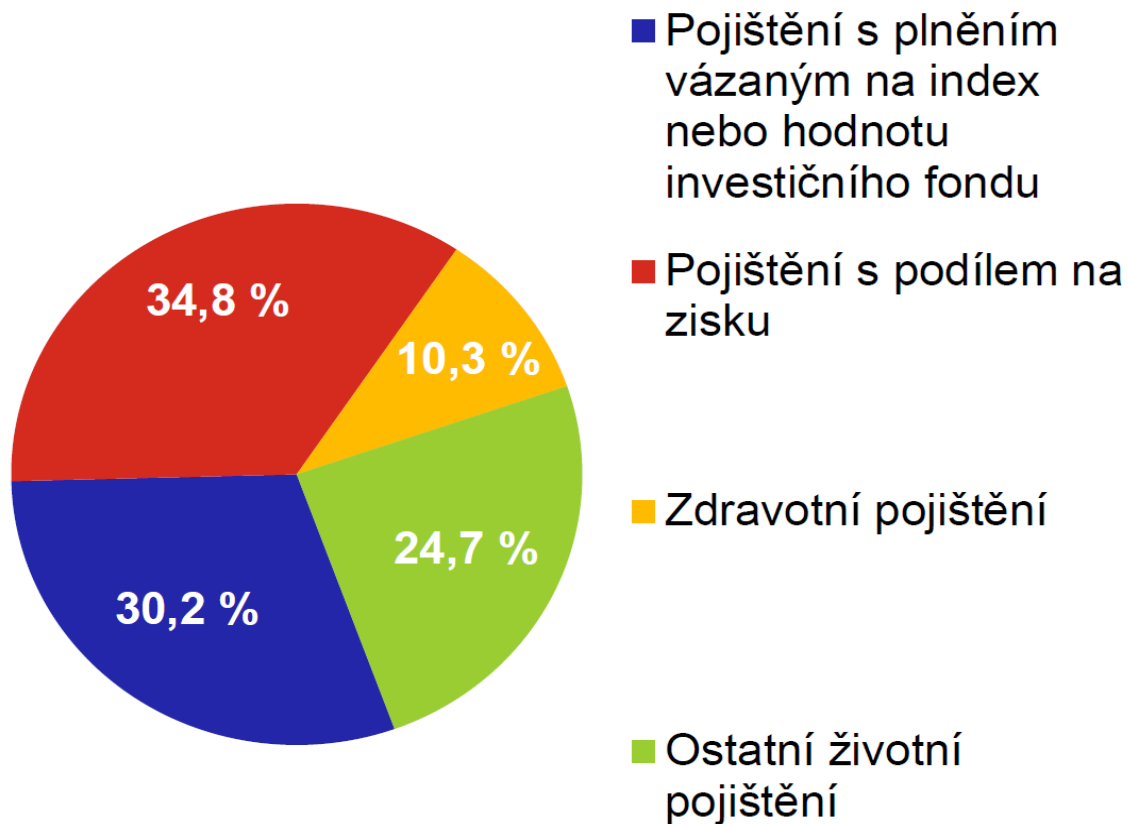
Koncentrace na trhu dle předepsaného pojistného k 31. 12. 2012

(v %)

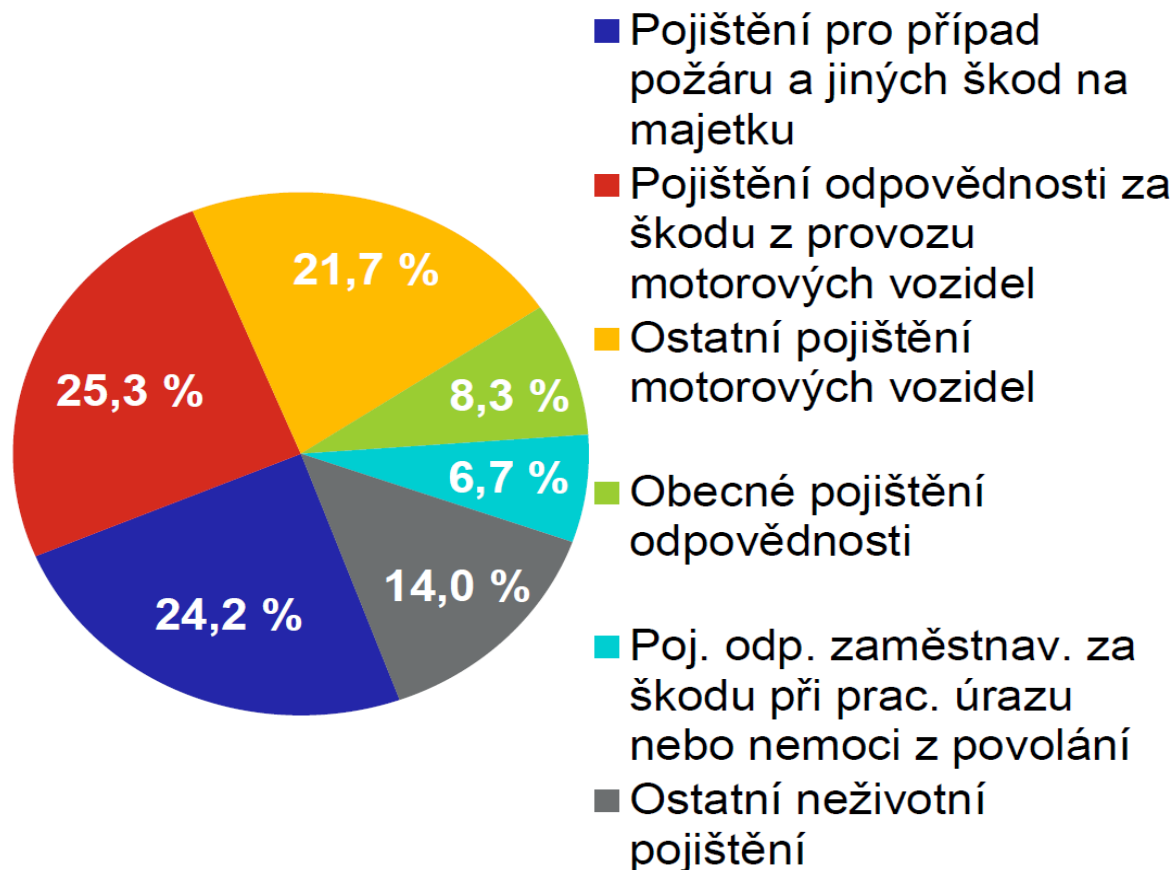
Odvětví životního pojištění

Graf B.15 Odvětví životního pojištění tuzemských pojišťoven

Odvětví neživotního pojištění

Graf B.16 Odvětví neživotního pojištění tuzemských pojišťoven

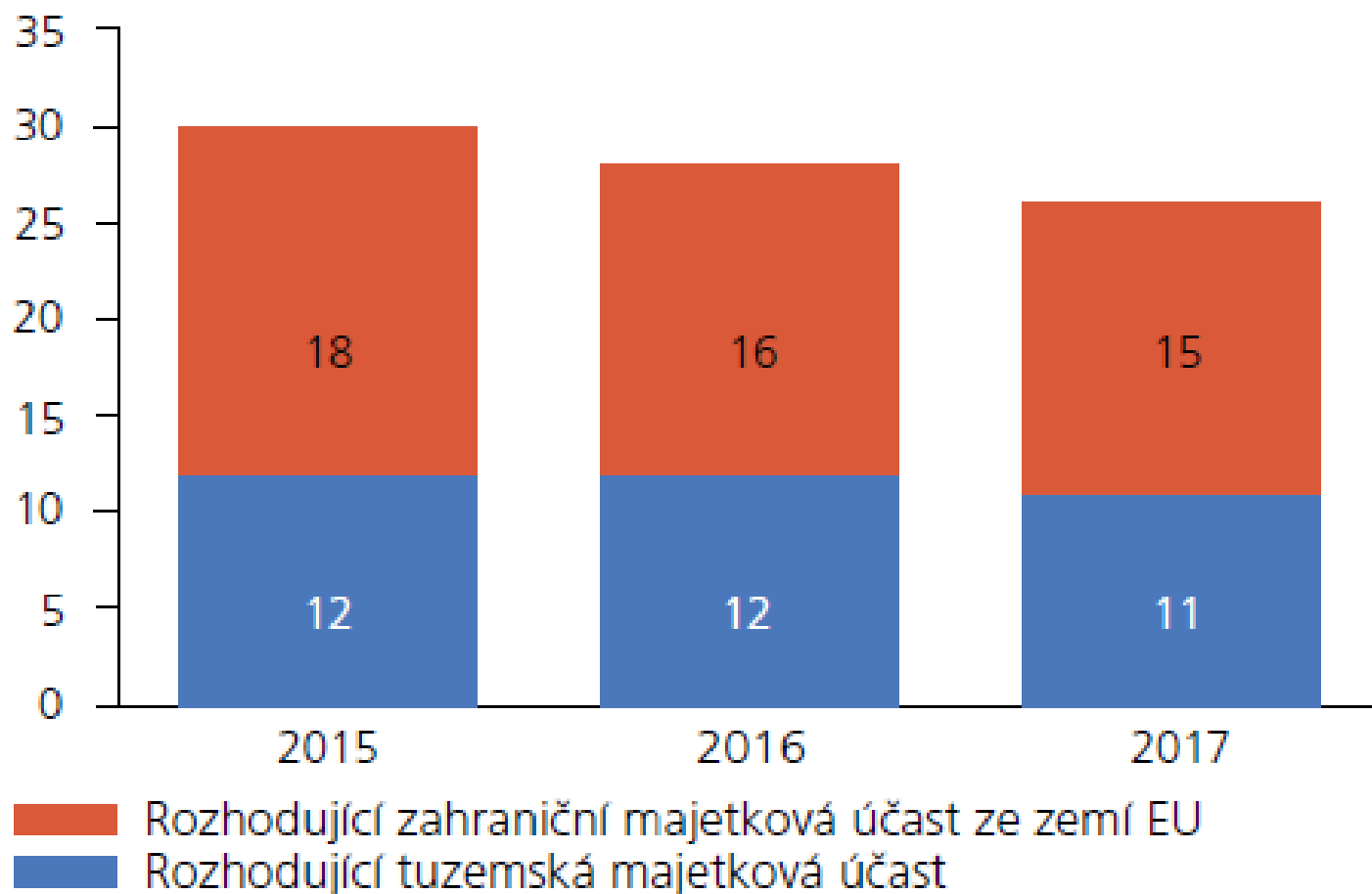

POČET POJIŠŤOVEN PODLE ZAMĚŘENÍ

	2015	2016	2017
CELKOVÝ POČET POJIŠŤOVEN	53	52	48
z toho:			
neživotní	32	32	28
životní	7	6	6
se smíšenou činností	14	14	14
POČET TUZEMSKÝCH POJIŠŤOVEN	30	28	26
z toho:			
neživotní	14	13	11
životní	2	1	1
se smíšenou činností	14	14	14
POČET POBOČEK POJIŠŤOVEN Z EU A TŘETÍCH STÁTŮ	23	24	22
z toho:			
neživotní	18	19	17
životní	5	5	5
se smíšenou činností	0	0	0

Pozn.: Bez ČKP, EGAP a VIG

VLASTNICKÁ STRUKTURA TUZEMSKÝCH POJIŠŤOVEN

Vlastnická struktura tuzemských pojišťoven dle podílu na základním kapitálu

(k 31. 12. 2013)

Stát	Podíl na ZK (v mil. Kč)	Podíl na ZK (v %)
Nizozemsko	6 333 000	26,1
Rakousko	5 832 554	24,1
ČR	4 996 069	20,6
Belgie	2 921 401	12,1
Francie	2 433 642	10,0
SRN	1 066 000	4,4
Slovinsko	360 000	1,5
Irsko	155 820	0,6
Dánsko	120 000	0,5
KAPITÁL CELKEM	24 218 486	100,0

Pojistný trh v ČR

České pojišťovnictví se vyvíjí v tržním prostředí v souladu s normami Evropské unie.

Kompatibilita byla dosažena v ekonomice pojištění, tj. v účetnictví pojišťoven, v zásadách hospodaření s technickými rezervami a ve vykazování solventnosti.

Rozšířila se mezinárodní spolupráce, především prostřednictvím **České asociace pojišťoven ČAP**.

Česká asociace pojišťoven

- Česká asociace pojišťoven představuje sdružení k organizaci a podpoře vzájemné pomoci, spolupráce a zabezpečení zájmů pojišťoven a zajišťoven.
- zahájila činnost k 1. lednu 1994
- od r. 1998 je řádným členem Insurance Europe (dříve CEA = Federace evropských pojistitelů)

Složení:

- 28 řádných členů asociace
- 3 členové se zvláštním statutem: Česká kancelář pojistitelů + VIG Re + EGAP
- do členů se zvláštním statutem se řadí i Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. (= EGAP)
- podíl členských pojišťoven ČAP na celkovém předepsaném pojistném v ČR je 98 %

Česká asociace pojišťoven

Posláním asociace je:

- koordinovat, zastupovat, hájit a prosazovat společné zájmy pojišťoven ve vztahu k orgánům státní správy a dalším osobám i ve vztahu k zahraničí.

Základní úkoly:

- Aktivní v legislativním procesu, připomínky k právním předpisům týkajícím se pojištnictví, pojištění a jiných zájmů pojišťoven či nezbytné úpravy české i evropské legislativy pomáhají stabilizovat podmínky na českém pojistném trhu.
- Dbá na prevenci a vytváří nástroje zábrany škod.
- Zajišťuje vzájemnou výměnu a sdílení informací za účelem prevence a odhalování pojistného podvodu a dalšího protiprávního jednání.
- Sjednocuje pravidla a postupy členských pojišťoven v oblasti technické, informační i statistické; nastavuje samoregulační standardy sektoru.
- Objektivně a srozumitelně informuje (např. pomocí médií, webových stránek a publikací) veřejnost o vývoji pojistného trhu.
- Garant odborné informovanosti a vzdělávání na všech pracovních úrovních pojistného trhu.
- Dbá na dodržování pravidel hospodářské soutěže v souladu s právními předpisy a na dodržování zásad etického jednání a chování stanovených v *Kodexu etiky v pojištnictví*.
- Plní roli mediátora při odstraňování rozporů mezi členy asociace.

Evropský pojistný trh

Obecná charakteristika:

Z hlediska pojistných trhů lze Evropu rozdělit na dvě části: na západní Evropu a Evropu centrální a východní (CEE). Pokud porovnáme objem předepsaného pojistného pro obě části Evropy zvlášť, zjistíme, že západní Evropa, kde se předepíše 95,6 % veškerého evropského pojistného, zásadně určuje tendence evropského pojistného trhu.

Největší podíl na celkovém předepsaném pojistném mají tyto státy:
Velká Británie, Německo, Francie, Itálie, Španělsko

V některých zemích jako např. v Německu převažuje neživotní pojištění, ve Francii a Velké Británii výrazně převažují produkty životního pojištění

Evropský pojistný trh

Změnu struktury pojistných trhů ovlivňují:

- změny v ekonomických podmínkách
- měnící se požadavky na pojišťovací služby ze strany klientů
- změny technických a technologických přístupů
- globalizační tendence vycházející z přechodu konkurence v rámci jednotlivých zemí na konkurenci mezinárodní a z přechodu od konkurence v rámci pojišťovacího sektoru na konkurenci v rámci celého finančního sektoru
- situace v systémech státního sociálního zabezpečení a v penzijních systémech
- výskyt a projevy živelných katastrof a teroristických činů

Evropský pojistný trh

Vývojové tendence:

- v podmínkách EU uplatňování principu jednotného evropského pojistného trhu „single licence“
- liberalizace pojistných trhů
- růst významu životního pojištění
- uplatňování nových metod prodeje pojistných produktů = bankopojištění
- zvyšování počtu a významu živelných katastrof a teroristických činů
- využívání alternativních nástrojů eliminace rizika - kaptivní pojištění, sekuritizace pojistných rizik, pojistné deriváty, finanční zajištění

Kde najdete doplňující informace k danému tématu:

- Problematiku pojišřovnictví, pojišření, pojistného trhu, rizika a risk managementu můžete nastudovat ve skriptech VÁVROVÁ, E. *Pojišřovnictví I.* Brno: Mendelu v Brně, 2016. ISBN 978-80-7375-784-7
- Konkrétní vyjádření jednotlivých ukazatelů úrovně českého pojistného trhu k relevantnímu časovému období hledejte na webových stránkách České asociace pojišřoven www.cap.cz a ve výročních zprávách ČAP, resp. ve výročních zprávách jednotlivých pojišřoven, např. pojišřovny Kooperativa, a.s., na www.koop.cz
- Více se dozvíte o ukazatelích pojistného trhu v knize DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišření a pojišřovnictví.* Praha: Ekopress, 2015. ISBN 978-80-87865-25-5; nebo v publikaci ČEJKOVÁ, V. *Pojistný trh.* Praha: GRADA Publishing, 2002. ISBN 80-247-0137-5.
- K problematice pojistného trhu v České republice můžete použít internetové odkazy www.cap.cz a www.cnb.cz